

การพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
Development of a Knowledge Management Model for
Local Wisdom of the Elderly in Wiang Chai District,
Chiang Rai Province

วาราดวง สมณาคศักดิ์*¹, จุมพล นิมพานิช², ภัทรีพันธ์ พันธุ์³
Waraduang Sommanasak¹, Jumpol Nimpanich²,
Phatthareephan Phanthu³

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Faculty of Political Science and Public Administration,
Chiang Rai Rajabhat University
First/Corresponding Author, E-mail: waraduang@hotmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวทางการสนทนากลุ่ม จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนกลุ่มตัวอย่างมี 300 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามร่วมกัน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงรายมีปัญหาในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐไม่ให้ความสำคัญและขาดการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นระบบ ทำให้การถ่ายทอด และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่มีจำนวนน้อยลง (2) องค์ประกอบของการจัดการ

ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การสำรวจความรู้ การสร้างและ แสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำ ความรู้ไปใช้ประโยชน์ และ (3) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วยบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเวียงชัย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ที่จะได้รับ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุต้องปรับปรุง โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี และการจัดเก็บความรู้ท้องถิ่นให้ทันสมัยเพื่อสืบสานและพัฒนาความรู้ในชุมชน รวมถึง การสนับสนุนผู้สูงอายุในการแบ่งปันความรู้แก่คนรุ่นใหม่

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดการความรู้; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผู้สูงอายุ

Abstract

The research article aims (1) to study the issues in managing the local wisdom of the elderly in Wiang Chai District, Chiang Rai Province, (2) to explore the components of managing this local wisdom, and (3) to develop a model for managing the local wisdom of the elderly. This research employs a mixed method approach, utilizing in-depth interview and focus group discussion with 32 informants for qualitative research, followed by a content analysis. For the quantitative research, a questionnaire is conducted with 300 participants and then analyzes data by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings reveal that (1) in Wiang Chai District, Chiang Rai Province, there are significant issues in managing the local wisdom of the elderly. The state agencies do not prioritize, lack of systematic collection and dissemination of this wisdom, leading to a decrease in its transmission and learning among the younger generations. (2) The components of managing the local wisdom of the elderly consist of exploring knowledge, creating and seeking knowledge, organizing knowledge systematically, sharing and exchanging knowledge, and applying knowledge for benefits. (3) The model for managing the local wisdom of the elderly consists of the context of local wisdom in Wiang

Chai District, input factors, processes, outputs, outcomes, and benefits to be gained. The research highlights that the management of local wisdom of the elderly needs improvements, focusing on using technology and modernizing the storage of local knowledge to perpetuate and develop knowledge within the community, and support the elderly in sharing their knowledge with the younger generations.

Keywords: Model Development; Knowledge Management; Local Wisdom; Elderly

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา 50 ปีก่อน ประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ได้เห็นการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2565 จำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น 12,116,199 คน คิดเป็น 18.3% ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 0.5% ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. 2565 ตามการระบุของระบบสถิติทางการทะเบียน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2566) สถานการณ์นี้ทำให้ไทยกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งต้องการการดูแลและสนับสนุนที่เหมาะสม การจัดการกับปัญหานี้รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านการแพทย์และการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนทางการเงิน และการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (จิรายุ สุวรรณศรี, 2565) การเตรียมตัวผู้สูงอายุยังเป็นเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องให้ความสนใจ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (ณัฐพล ยศพล และอรวรรณ เสี่ยงบุญ, 2565) เช่น การอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การจัดการทางการเงิน และการเตรียมตัวสู่การเกษียณมีความสำคัญในการช่วยลดปัญหาทางสุขภาพและสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ การลงทุนในการเตรียมตัวเหล่านี้จะส่งผลดีต่อสังคมในระยะยาว การแก้ไขปัญหาจึงเป็นภาระร่วมของรัฐบาล สถาบันศาสนาและสังคมเพื่อสร้างสังคมที่เคารพผู้สูงอายุและสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข (ณัฐชัย จันทร์ทิพย์ และคณะ, 2565)

การดูแลผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญในสังคมไทย โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างและบริการดูแลที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกายและจิตใจ การเตรียมความพร้อมและการฝึกอบรมให้กับครอบครัวมีความสำคัญ เพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ การสนับสนุนนโยบายและมาตรการที่เสริมสร้างความเข้าใจในหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมความเคารพและยอมรับในสังคมต่อการดูแลผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิต การร่วมมือระหว่างองค์กรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหา นี้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลักษณะ เกยุราพันธ์, 2561) การพัฒนาอาชีพที่เน้นผู้สูงอายุมีประโยชน์ทั้งแก่ผู้สูงอายุเองและชุมชนในรูปแบบของการเพิ่มรายได้และการเตรียมตัวผู้วัยที่มีคุณภาพ ความรู้และประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและช่วยพัฒนาชุมชนในระยะยาว การจัดการอย่างเป็นระบบของความรู้ที่ถูกต้องและหลักการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาความรู้และทักษะของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีส่วนร่วมและสร้างคุณค่าในชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายต้องมีการสนับสนุนและพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงชัยประกอบด้วยประชากรทั้งหมด 44,880 คน ในปีงบประมาณ 2563 และมีผู้สูงอายุทั้งหมด 7,795 คน คิดเป็นร้อยละ 17.36 ของประชากรทั้งหมด มีการเพิ่มขึ้นมากจากปีที่ผ่านมา (สถิติงานทะเบียนราษฎร, 2564) การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในเวียงชัยส่งผลต่อความต้องการสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ดี การมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสังคม การส่งเสริมสุขภาพจิตและโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมาย นอกจากนี้จำเป็นต้องพัฒนานโยบายและการวางแผนเมืองที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึงการขนส่งสาธารณะ ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ระบบสังคมสงเคราะห์ที่ครอบคลุม การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขของผู้สูงอายุในท้องถิ่น (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย, 2564) จากผู้สูงอายุในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีค่า เพราะผู้สูงอายุถือเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่ล้ำค่า เช่น การจักสาน การเล่นดนตรีพื้นบ้าน การทำแหวนหมี่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่าและความยั่งยืนในชุมชน (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561) จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยพบว่า ยังขาดการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้นำชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาระดับ

และบทบาทของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวพบว่า ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องนี้โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ ภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคการศึกษาในลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุทั้งระบบ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและสถาบันการศึกษาสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิผลในหลายมุมมอง และทำให้ชุมชนผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ เป็นทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ โดยมีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต เพื่อประเมินระดับและผลกระทบของความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจำแนกรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
  - 1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ประกอบด้วยผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จำนวน 5 คน ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ 1) อายุ 60 ปีขึ้นไป 2) ภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเวียงชัย และ 3) มีความเชี่ยวชาญหรือมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอ จำนวน 5 คน ซึ่ง

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี รวมทั้งหมด 15 คน

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จำนวน 7,795 คน (สถิติงานทะเบียนราษฎร, 2564) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) ตามข้อเสนอของแฮร์และคณะ (Hair, et al., 2010) ได้แนะนำว่า ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร ซึ่งโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 30 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสม คือ 300 คน

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุใน 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 5 คน ผู้นำชุมชน 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน รวม 17 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้เครื่องมือเป็นการวิเคราะห์ที่สวอต (SWOT Analysis) นอกจากนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์และสรุปประเด็นเพื่อบันทึกข้อมูลในแบบวิเคราะห์เอกสาร

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย ได้ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลเวียงชัย ตำบลผางาม ตำบลเวียงเหนือ ตำบลดอนศิลาและตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัด

เชียงใหม่ ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน กลุ่มภาคีรัฐ คือ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน และผู้นำชุมชนทั้ง 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน รวม 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มและทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ผู้วิจัยนำหนังสือที่ออกโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งเนื้อหาในหนังสือได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งประสานงานผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเวียงชัย เพื่อขอความช่วยเหลือในการประสานกับกลุ่มสูงอายุ จำนวน 300 คน เพื่อผู้วิจัยจะได้ทำการแจกแบบสอบถาม

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ได้ข้อมูลที่เกิดจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย รวมจำนวน 17 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกต ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis; EFA) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ประกอบด้วยสามด้านหลัก ได้แก่ หัตถกรรม สมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้มักจะดำเนินการในลักษณะตัวต่อตัวจากรุ่นสู่รุ่น ทว่าปัญหาที่พบในการจัดการความรู้มีดังนี้ เรื่องแรก คือ ขาดการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ การบันทึกและจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่เป็นระบบยังไม่เกิดขึ้นอย่างเพียงพอ เรื่องถัดมา คือ การถ่ายทอดความรู้ไม่ทั่วถึง การเรียนรู้แบบตัวต่อตัวทำให้ความรู้บางอย่างไม่ถูกถ่ายทอดไปยังทุกคนในชุมชน และเรื่องสุดท้าย คือ ไม่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ความรู้ที่มีอยู่ไม่ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ จึงควรพัฒนาระบบการจัดเก็บ

ความรู้ โดยการสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นออนไลน์ที่ช่วยเข้าถึงความรู้เหล่านี้ได้ง่ายและแพร่กระจายไปยังคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจัดการสาธิต ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจและการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชุมชน ทั้งนี้ เพื่อสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและเทคโนโลยีในยุคสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยสร้างคุณค่าและเพิ่มความมีชีวิตชีวาให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย เมื่อทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ในภาพรวมตัวแปรทั้ง 30 ตัว ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การจูงใจให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การกำหนดผู้รับผิดชอบและผู้ดูแลระบบ การเทียบเคียงความรู้ การสร้างเครือข่ายและชุมชนนักปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีเลิศโดยตัวแปรเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุต่อไป ส่วนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square=7376.163, df=435, and Sig.=.000) เมื่อพิจารณารายตัวแปรพบว่า ค่าความเพียงพอของการเลือกตัวอย่างโดยรวม (MSA) มีค่าเท่ากับ .871 และค่าพิสัยของค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่าง (MSA) ของตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปร แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์อันเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และค่าพิสัยของค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่าง (MSA) ของตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปร มีค่าเท่ากับ .437-.901 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.2 ทุกค่า แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์อันเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

แบบสอบถาม	จำนวนข้อคำถาม (ตัวแปร)	KMO	Bartlett's Test Sphericity		
			Approx. Chi-square	df	Sig.
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของผู้สูงอายุ ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	30	.871	7376.163	435	.000

ตาราง 1 การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัยพบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งหมด 30 ตัวแปร นำมาสร้างองค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบ โดยพิจารณาจำนวนองค์ประกอบจากค่า Eigen Values ที่มีค่ามากกว่า 1.00 สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรได้ในร้อยละ 72.415 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจความรู้ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ องค์ประกอบที่ 3 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ องค์ประกอบที่ 4 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และองค์ประกอบที่ 5 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย โดยวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างรูปแบบ ซึ่งนำมากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์และสังเคราะห์คำสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ได้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุโดยเริ่มจาก (1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) กระบวนการ ได้แก่ การกำหนดกรอบคำถามสัมภาษณ์จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน และการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (3) ผลผลิต ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ (1) บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ขอบเขตหรือพื้นฐานขององค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีอยู่เป็นจำนวนมาก (2) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณที่นำมาใช้เป็นปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินการ

จัดการความรู้ (3) กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ (4) ผลผลิต หมายถึง ผลงานที่เกิดขึ้นหลังจาก ดำเนินการตามกระบวนการแล้ว เช่น คลังความรู้ สื่อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ฯลฯ (5) ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีผลผลิต เช่น การแบ่งปันความรู้ การ สร้างเครือข่าย (6) ส่วนประโยชน์ที่จะได้รับ คือ การนำผลลัพธ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง ทั้งหกองค์ประกอบนี้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งจะช่วยให้ เห็นกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในภาพรวม ตั้งแต่ จุดเริ่มต้นจนกระทั่งได้ผลลัพธ์และนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุใน อำเภอเวียงชัย มุ่งเน้นไปที่ปัญหาที่ควรแก้ไข โดยที่ผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในหลายด้าน เช่น หัตถกรรม สมุนไพร และศิลปวัฒนธรรม โดยถ่ายทอด ความรู้ให้ลูกหลานในลักษณะตัวต่อตัว อย่างไรก็ตาม ยังมีสภาพปัญหาการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การขาดการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการแสวงหาความรู้ ความรู้ในชุมชนที่ไม่ได้ถูกจัดเป็นระบบ และความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ถูกนำไปใช้ ประโยชน์ในชุมชน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดระบบการจัดเก็บความรู้และการ ถ่ายทอดที่เป็นระบบ แนวทางแก้ไขควรรวมถึงการสร้างระบบการจัดเก็บแหล่งความรู้ เพื่อเสริมความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ความรู้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันและ ปรับตัวเข้ากับยุคสมัยใหม่

การศึกษาของปิยะนุช เรืองโพธิ์ (2564) ได้เน้นย้ำถึงปัญหาการขาดการระบ ุภารกิจชัดเจนในการสำรวจและจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ซึ่งทำให้ข้อมูลและความรู้ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน งานวิจัยนี้มีความ สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวิวัฒน์ แสงภูเขียว (2563) ที่พบว่า กระบวนการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่นเดียวกับการศึกษาของพระธวัชชัย อานนโท และคณะ (2565) ที่เน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอด ความรู้สู่เยาวชน การศึกษาทั้งสามนี้ชี้ไปที่ความจำเป็นในการสร้างระบบการจัดเก็บ ความรู้และแหล่งความรู้เพื่อเสริมความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ความรู้ในการ แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่า ท้องถิ่นและเพิ่มสิ่งมีค่าในสังคมในยุคสมัยใหม่ไปด้วยกัน การศึกษาเหล่านี้ยังเน้นย้ำ

ความจำเป็นในการสร้างระบบการจัดเก็บความรู้เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การศึกษาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม แต่ยังมีส่วนสำคัญในการรักษาและส่งต่อความรู้ท้องถิ่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรได้อย่างครอบคลุม นำไปสู่การเข้าใจการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง พร้อมต่อการแก้ปัญหาและสร้างคุณค่าในชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย

การจัดการความรู้ในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การสำรวจความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน การสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การจัดการความรู้ไม่เพียงแต่ช่วยรักษาความรู้และประสบการณ์ที่มีค่าของผู้สูงอายุ แต่ยังสร้างการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นหลัง การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมีความสอดคล้องอย่างมากกับงานวิจัยที่ผ่านมาในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น งานวิจัยของอุทิศ บำรุงชีพ และคณะ (2565) ได้เน้นย้ำถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงระหว่างรุ่นและสนับสนุนการเรียนรู้แบบทวิภาคี ความคล้ายคลึงนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีสามารถช่วยให้การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

ในทางเดียวกัน การศึกษาของระพีพรรณ จันทรส (2565) ที่เน้นการจัดการกิจกรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนำเสนอว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการรักษาและสืบทอดความรู้ท้องถิ่น การศึกษานี้แสดงให้เห็นการสร้างสะพานระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในชุมชนอื่นในการส่งต่อความรู้และ

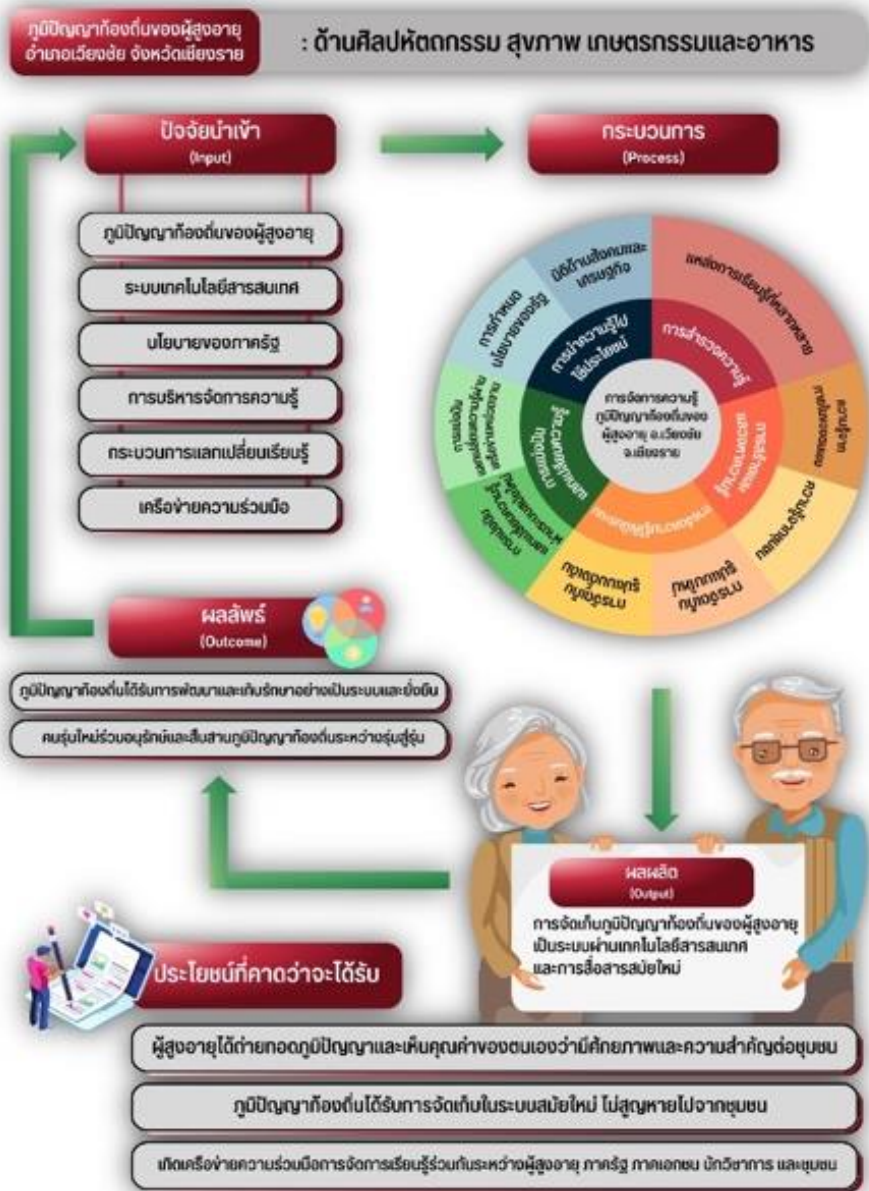
ประสบการณ์ของผู้สูงอายุไปยังรุ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาของสุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2565) ได้นำเสนอการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับระบบการศึกษาซึ่งเป็นการรวมความรู้ท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักรู้และความเคารพในทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษาเหล่านี้ไม่เพียงแต่สอดคล้องในเรื่องของเนื้อหาและวิธีการ แต่ยังแสดงแนวทางที่หลากหลายในการรักษาและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วย 6 ส่วน คือ บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ (KM) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสำรวจ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ผลลัพธ์ คือ การจัดเก็บภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และประโยชน์ คือ การสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาดังกล่าวมีจุดประสงค์ในการเข้าใจวิธีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในรูปแบบที่เป็นระบบและยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในระยะยาว การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการความรู้เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างคุณค่าและความร่วมมือในชุมชน

นอกจากนี้ การศึกษาของจันทิมา จันท์เอียด (2564) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา ได้แสดงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยถ่ายทอดความรู้ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของจันท์ประวีร์ เจริญฉิม และสิริชัย ดีเลิศ (2563) ได้เน้นการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน ทำให้เห็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันในชุมชน ส่วนการศึกษาของปิยะนุช เรืองโพน (2564) ในเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร ได้เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความรู้และนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน การศึกษาทั้งสามเรื่องนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญานี้ ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุและความเชื่อมโยงระหว่างวิชาการจัดการกับการนำความรู้ไปใช้ในประโยชน์ของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ขอเสนอการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุที่ชุมชนได้รักษาและใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุในพื้นที่ ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงราย

จากภาพแสดงรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ต้องรู้ความรู้อาจจากการวิจัย ดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วย 6 ส่วน คือ บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ที่จะได้รับ ภายใต้บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุพบว่า มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ และกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญามี 5 องค์ประกอบ คือ การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการจัดการความรู้มุ่งเน้นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ผ่านระบบสมัยใหม่ ผลผลิต คือ การจัดเก็บภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลลัพธ์ คือ การพัฒนาภูมิปัญญาและเครือข่ายความร่วมมือ ประโยชน์ คือ การสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นความสำเร็จต้องมีการป้อนข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการความรู้ที่ยั่งยืนรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ซึ่งแต่ละส่วนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ทำให้เห็นกระบวนการจัดการความรู้ในภาพรวม ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงผลลัพธ์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับอย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ประกอบด้วยภูมิปัญญาที่มีอยู่ 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านหัตถกรรม เช่น การทอผ้า การจักสาน การแกะสลักไม้ ด้านสมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน ด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี พิธีกรรม ฯลฯ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลานในลักษณะตัวต่อตัว อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรสำคัญที่นำมาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณ เทคโนโลยีและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ บุคลากร เช่น นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา ฯลฯ องค์การภาคีเครือข่าย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษา ฯลฯ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 5 องค์ประกอบหลัก คือ การสำรวจความรู้เพื่อระบุนวัตกรรมที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุ การสร้างและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ การจัดการความรู้ที่ได้มาให้เป็นระบบโดยการจัดหมวดหมู่ กลั่นกรอง ประมวลผล เป็นต้น การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ผ่าน

ระบบเทคโนโลยี และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต คือ การพัฒนาระบบการจดทะเบียนองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อสาธารณะ ซึ่งจะก่อให้เกิดการสืบสานและการนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเกิดการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ รวมถึงเกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการความรู้ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 6 ประโยชน์หลักที่จะได้รับจากรูปแบบนี้ คือ การสามารถสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุไปสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

สรุป

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงวิธีการถ่ายทอดจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลัง งานวิจัยนี้เปิดเผยถึงปัญหาหลักในการจัดการความรู้ภูมิปัญญา คือ การที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างเป็นระบบและขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการความรู้ที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ เกิดจากการขาดการจดทะเบียนและเผยแพร่ความรู้ที่เป็นระบบ ส่งผลให้การถ่ายทอดและการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง สิ่งนี้เป็นสาเหตุทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าถูกละเลยและเสี่ยงที่จะสูญหายไปกับเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรได้รับความสนใจและการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภาครัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจดทะเบียนและเผยแพร่องค์ความรู้ นอกจากนี้ ยังควรมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการจัดการความรู้

ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนจะช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา จันทรเฑียร. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสงขลา. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 38 (2), 139-167.
- จันทประวีร์ เจริญนิม และสิริชัย ดีเลิศ. (2563). กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 33 (2), 152-167.
- จิรายุ สุวรรณศรี. (2565). ศึกษาความต้องการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอป่าซาง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. 19 (2), 15-29.
- โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐชัย จันทรทิพย์ และคณะ. (2565). การส่งเสริมเทคโนโลยีคอลเซ็นเตอร์ (Call Center) การดูแลสุขภาพและการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุยุค 5G. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 5 (1), 65-80.
- ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว. (2563). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงเรียนสร้างสุข-ผู้สูงวัย ตำบลบ้านดัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 10 (2), 55-67.

- ณัฐพล ยศพล และอรรณพ เสี่ยงบุญ. (2565). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุต่อการเข้าถึงบริการทางทันตกรรม โรงพยาบาลนาคนูน อำเภอนาคนูน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการทางการพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 2 (2), 32-45.
- ปิยะนุช เรืองโพน. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร. *วารสารชุมชนวิจัย*. 15 (4), 42-56.
- พระธวัชชัย อานนโท และคณะ. (2565). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชนของตำบลแม่เปียม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5 (3), 35-48.
- ระบบสถิติทางการแพทย์. (2566). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2565*. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน กรมการปกครอง.
- ระพีพรรณ จันทรส. (2565). การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวอวกาศโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 7 (1), 843-854.
- ลักษณะ เกษราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา: อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13 (2), 75-85.
- สถิติงานทะเบียนราษฎร. (2564). *ข้อมูลจำนวนประชากรผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย พ.ศ. 2564*. เชียงราย: สถิติงานทะเบียนราษฎร.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. (2564). *รายงานสถิติประชากรผู้สูงอายุจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2564*. เชียงราย: สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *รายงานสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารมณีเชษฐาราม*. 5 (2), 237-251.

อุทิศ บำรุงชีพ และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบศูนย์วิจัยนวัตกรรมและฝึกอบรม เพื่อสืบสานภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 4 (2), 189-204.

Hair, et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*, 7th ed. New York: Pearson.